

*Key words: key tones, key tones types, tonal characteristics, journal discourse, spatial model of communication, autocommunication, poly communication, interpretation, hermeneutics, clarity, understanding.*

УДК 070: 372.461(051)

**Олена Цапок**

## **ПУНКТУАЦІЙНІ ПОМИЛКИ В ІНТЕРНЕТ-ВИДАННЯХ**

*Статтю присвячено проблемі порушення пунктуаційних норм у матеріалах вітчизняних інтернет-видань. Розкрито поняття «пунктуаційна помилка», подано класифікацію таких помилок, описано їх типологію в друкованих ЗМІ. У дослідженні значну увагу приділено аналізу трьох груп помилок, зафіксованих у пунктуаційному оформленні інтернет-публікацій, – відсутність потрібних розділових знаків, уживання таких знаків поза правилами, ненормативна заміна одного знака іншим. Усі теоретичні положення проілюстровано прикладами, дібраними з українських інтернет-ЗМІ. На основі проведеного дослідження визначено причини порушення пунктуаційних норм у цих ЗМІ: низький рівень пунктуаційної грамотності авторів, погане знання структури синтаксичних одиниць та їх морфологічного вираження, ігнорування засвоєних пунктуаційних норм, швидкі темпи створення публікацій.*

*Ключові слова: інтернет-видання, пунктуація, пунктуаційна помилка, пунктуаційні норми, розділові знаки.*

**Постановка проблеми.** Пунктуаційна грамотність має важливе значення для правильного сприймання будь-якого тексту, надто медійного. Основне завдання такого тексту – правдиво, неупереджено, доступно й зрозуміло повідомляти аудиторії інформацію, яка її цікавить. Правильне пунктуаційне оформлення медіатекстів сприяє цьому, забезпечуючи їх адекватне сприймання й розуміння. Натомість мусимо констатувати, що журналісти не завжди належно ставляться до такого оформлення, ігноруючи чинні пунктуаційні норми або ж не дотримуючись правил через погане володіння ними. Відтак недбале пунктуаційне оформлення журналістського тексту може негативно позначитися на змісті повідомлення й завадити автору досягти поставленої комунікативної мети.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблемі порушення пунктуаційних норм у мові присвячено ряд наукових праць. Теоретичне підґрунтя пропонованої розвідки склали насамперед роботи М. Баранова [1], Н. Ковальчук [4], В. Мельничайка [6], М. Наумчук та Л. Лушпинської [7], О. Текучева [9], у яких подано класифікацію пунктуаційних помилок.

Під час визначення причин пунктуаційних відхилень ураховано наукові факти, викладені в роботі Т. Бондаренко [2]. Вивчення емпіричного матеріалу проведено з урахуванням досвіду подібних досліджень на матеріалі преси А. Капелюшного [3], І. Мариненко [5], О. Хакімової [10].

**Визначення раніше не вивчених частин загальної проблеми або напрямів дослідження.** Нині особливої актуальності набуває вивчення відхилень від пунктуаційної норми в сучасних друкованих медіа. Нагальною є потреба аналізу пунктуаційних помилок в інтернет-виданнях, які в контексті процесів глобалізації, конвергенції, дигіталізації, комерціалізації та монополізації набувають провідного значення в інформаційному просторі України. Такі ЗМІ повинні не лише оперативнo та об'єктивно інформувати суспільство про важливі події, процеси, явища, а й бути виразниками норм сучасної української літературної мови, сприяти підвищенню рівня мовної грамотності та компетентності аудиторії, що зумовлює важливість та потребу пропонованого дослідження.

Об'єктом нашої уваги є пунктуаційні помилки, допущені в матеріалах інтернет-видань. Для аналізу обрано публікації, розміщені в 15 інтернет-ЗМІ, зокрема «Вечірня Умань» ([www.vch-uman.in.ua](http://www.vch-uman.in.ua)), «Вголос» ([www.vgolos.com.ua](http://www.vgolos.com.ua)), «Високий вал» ([www.svoboda.fm](http://www.svoboda.fm)), «Кореспондент» ([www.korrespondent.net](http://www.korrespondent.net)), «Українська правда» ([www.pravda.com.ua](http://www.pravda.com.ua)), «Новини Полтавщини» ([www.poltavanews.com.ua](http://www.poltavanews.com.ua)), «Панорама Мукачево» ([www.panorama-mukachevo.com](http://www.panorama-mukachevo.com)), «Репортер» ([www.reporter.pl.ua](http://www.reporter.pl.ua)) та інших.

**Мета статті** – проаналізувати пунктуаційні помилки, допущені в інтернет-виданнях. Завдання нашої розвідки – з'ясувати поняття «пунктуаційна помилка», схарактеризувати класифікацію пунктуаційних аномативів, дослідити такі аномативи в публікаціях електронних видань, розкрити причини їхнього виникнення.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Пунктуаційні аномативи становлять порушення пунктуаційних норм, закріплених у пунктуаційних правилах – «рекомендаціях щодо нормативного вживання розділових знаків у певних лінгвістичних умовах» [8, с. 34]. За твердженням дослідників М. Баранова й Т. Бондаренко, такі відхилення виникають тоді, коли вживають / не вживають розділовий знак, відповідний / невідповідний певному структурно-семантичному членуванню речення, або вживають знак там, де не потрібно, чи безпідставно замінюють його на інший [1, с. 218; 2, с. 89].

Відповідно до викладеного змісту поняття «пунктуаційна помилка» здійснено аналіз цих пунктуаційних помилок. Так, О. Текучев виокремлює три типи пунктуаційних помилок: відсутність потрібних розділових знаків, вживання зайвих знаків, необгрунтована заміна одних знаків іншими [9]. Аналогічну класифікацію подають М. Наумчук та Л. Лушпинська [7].

Дослідник В. Мельничайко до поданого переліку додає ще один різновид пунктуаційних аномативів – постановку розділового знака не в тому місці, де потрібно [6].

Окремі вчені використали запропоновані класифікації під час вивчення медіатекстів. Наприклад, І. Мариненко на підставі аналізу публікацій журналу «Український тиждень» виявила три типи пунктуаційних помилок, допущених журналістами: помилки, пов'язані з пропущеним потрібним розділовим знаком, зайві знаки, заміна одних знаків іншими [5, с. 109–113]. Натомість дослідник у галузі редагування А. Капелюшний виокремив типові пунктуаційні помилки в ЗМІ, узявши за основу класифікації порушені правила, наприклад, уживання тире між підметом і присудком, постановки коми, тире, двокрапки при однорідних членах речення тощо [3, с. 114–117].

У ході реалізації завдань нашої роботи проаналізовано пунктуаційні відхилення в публікаціях електронних видань. Досліджуючи інформаційний масив обраних інтернет-ЗМІ, ми з'ясували, що їхні автори допускають пунктуаційні помилки, які можна диференціювати на три групи. Першу групу таких аномативів репрезентують помилки, пов'язані із відсутністю потрібних розділових знаків у публікаціях цих ЗМІ. Так, у простих ускладнених реченнях автори не виділяють комами додатки зі значенням виключення, що починаються словами *крім*, *окрім* (приклади в статті подаємо з усіма мовними порушеннями, допущеними в текстах. – О. Ц.): *Крім корони Хейган вручили 50 тисяч доларів на навчання в коледжі* (<http://ua.korrespondent.net/showbiz/1475437-urodzhenka-bruklina-zavoyuvala-titul-mis-amerika>); *На цьогорічному фестивалі “Червене вино” окрім традиційних будуть і дві нові номінації* (<http://panorama-mukachevo.com/2013/01/05/40789/>) та обставини, виражені дієприслівниковими зворотами: *У Мукачівський міськвідділ звернулася за допомогою жителька міста, яка повідомила про те, що погрожуючи фізичною розправою її вигнав з дому син* (<http://panorama-mukachevo.com/2013/01/08/40869/>).

Типовим порушенням пунктуаційної норми в матеріалах мережевих ЗМІ є відсутність парного видільного знака при відокремлених членах у середині речення. Наприклад, парну кому пропущено у випадках, коли речення містить відокремлене означення, виражене дієприкметниковим зворотом: *В інтерв'ю, даному спеціально для проекту «Суд, дружній до дитини» пані Чиж торкнулася практично усіх аспектів проблеми* (<http://jeynews.com.ua/articles/d7/1054>); *Мовляв, сума, сплачена газеті по угоді за висвітлення діяльності влади буде приблизно такою ж, як і сума, що надавалася газеті на друк і папір* (<http://procherk.info/resonance/2-cherkassy-news/12179-vlada-raptovo-pustila-oblasnu-komunalnu-gazetu-u-vilne-plavannja>). Тире як парний розділовий знак автори медійних інтернет-текстів пропускають, виокремлюючи прикладку в середині речення:

Тоді дві установи – КП «Полтава-Сервіс» та приватний ринок «Полімпекс» воювали за булаву влади на ринку (<http://www.poltava.pl.ua/news/20054/>).

Слід зазначити, що журналісти інтернет-видань часто не відокремлюють другою комою підрядні речення, що стоять у середині головної частини після слова, від якого залежать: *Широкий вибір домашніх вин різноманітних сортів та урожайів, яким так славилося “Червене вино” цьогоріч не вражає* (<http://panorama-mukachevo.com/2013/01/12/41022/>); *Впродовж своєї музичної біографії, яка охоплює більш ніж півстоліття Софія Губайдуліна створила близько сотні творів* (<http://vgolos.com.ua/kultura/music/287.html>). У наведених прикладах кома стоїть тільки перед підрядними означальними реченнями, а за правилами має стояти й після них.

Крім того, у низці складних речень коми не поставлено на межі між їхніми частинами: *Після червеного концерту у Києві музикант пообіцяв своїм фанам, що скоро вони знову побачаться і от вже 18 грудня Everlast зіграє ще один концерт в “Crystal Hall”* (<http://fadiez.com.ua/2012/12/11/everlast-povertajetsya-povertajetsya-do-kyjeva/>); *У творах слухач вловив турботу і переживання за світ в якому живемо, за людину, її душу* (<http://vgolos.com.ua/kultura/music/287.html>). Ці приклади засвідчують погане знання структури складного речення, через що журналісти не можуть точно визначати предикативні частини таких речень, а отже, й правильно оформити їх пунктуаційно.

Другу групу пунктуаційних помилок, зафіксованих в інтернет-виданнях, становлять аномативи, пов’язані з безпідставним вживанням розділових знаків там, де за правилами вони не передбачені. Найчастіше журналісти помиляються, виділяючи як вставні слова, що такими не є: *Тобто, без заяви родича чи іншого свідка про виявлення трупа з ознаками насильницької смерті, огляд цього трупа проводиться у іншому, ніж передбачено кодексом порядку* (<http://www.pravda.com.ua/articles/2013/01/10/6980670/>); *Відповідно й діяльність органів державної податкової служби, також, базується на засадах чесності та порядності з боку громадян – платників податків* (<http://reporter.pl.ua/novini/ekonomika/9784-z-pochatku-2012-roku-do-organiv-dps-u-poltavskij-oblasti-nadijshov-121-informatsijnyj-zapyt>). Варто зазначити, що за чинними мовними нормами слова й сполучення слів *тобто, тож, майже, навіть, також, при цьому, при тому* тощо ніколи не бувають вставними, тому їх не потрібно відокремлювати комами [8, с. 91].

Під час аналізу текстів інтернет-видань з’ясовано, що автори помиляються, відокремлюючи обставини, для виділення яких немає відповідних умов (певного морфологічного вираження та змісту). До прикладу, наведемо речення, у яких помилково виділено обставини місця: *По вулиці Лідова, також з дахів падає сніг – полтавці обходять*

цю ділянку вулиці іншим шляхом (<http://www.poltava.pl.ua/news/20137/>); Згодом за декілька метрів від місця знаходження полтавця, було знайдено тіло другого сноубордиста, киянина (<http://www.poltava.pl.ua/news/20095/>).

У ході вивчення пунктуаційних відхилень в електронних виданнях зафіксовано, що журналісти помилково ставлять коми між частинами складного речення в тому разі, коли правилами це не передбачено. Приміром, у реченнях: *Почнемо з констатації фактів – того, що маємо «у сухому залишку», і що не береться спростовувати ніхто* (<http://4post.com.ua/economics/181458.html>); *У теплі залишилися лише ті, хто має автономні котли опалення, або ж отримує тепло від квартальних котелень* (<http://vch-uman.in.ua/material.php?id=237>) – зайвою є кома між підрядними означальними реченнями, що перебувають у відношенні супідрядності.

До третьої групи пунктуаційних відхилень в інтернет-виданнях належать помилки, пов'язані з ненормативним використанням одного розділового знака замість іншого. Так, встановлено, що автори інтернет-ЗМІ надміру захоплюються вживанням тире, замінюючи ним інші розділові знаки. Як приклад доцільно навести безсполучникові складні речення, між частинами яких за пунктуаційними нормами потрібно ставити двокрапку, оскільки друга частина таких речень конкретизує зміст першої, пояснює її, а також указує на причину того, про що йдеться в першому реченні, натомість автори поставили тире: *Отже, цього року картингістам пощастило – у технічного консультанта виникла ідея тренуватися просто на льоду річки Стрижень* (<http://newvv.net/sport/chernigov/221510.html>); *Кажуть, вже й самі неодноразово відчували – туристичний бізнес нашого краю шкутильгає* (<http://www.pravda.lutsk.ua/ukr/news/47480/>); *У наступному році технологи підприємства теж готові дивувати уманчан – готують нові види хлібів та солодкої продукції* (<http://vch-uman.in.ua/material.php?id=226>). Варто зазначити, що, на думку окремих дослідників, тире як варіантний знак між частинами безсполучникового складного речення зрідка використовують, якщо друга частина указує на причину або обґрунтування дії, стану, ознаки, про які йдеться в першій [8, с. 117]. Натомість автори цю норму безпідставно застосували до усіх випадків, коли потрібно ставити двокрапку.

Аналізуючи пунктуаційні помилки в текстах електронних видань, потрібно вказати на причини їхнього виникнення. Більшість дослідників таких мовних порушень передусім акцентує на частковому або повному незнанні пунктуаційної норми, без чого неможливо сформувані сталі пунктуаційні навички, а також наголошує на низькому рівні знань із синтаксису, невмінні розпізнавати синтаксичні явища та комунікативно-сміслові відрізки, що потребують виділення [1, с. 219; 2, с. 89; 4, с. 12].

Перераховуючи причини відхилення від норм пунктуації в журналістських матеріалах, Т. Бондаренко акцентує на складності механізму породження висловлювань, особливості оперативної пам'яті автора комунікативного висловлювання, на відсутності лінгвоконтролю за створеним матеріалом, на дії психофізіологічних чинників, як-от: утом, нервово напруження, несприятливі умови праці тощо [2, с. 89–90]. Дослідниця О. Хакімова пов'язує пунктуаційні помилки в пресі із порушенням принципів пунктуації [10, с. 274]. Журналістикознавець, зокрема, наголошує на непослідовній реалізації структурного принципу, а також указує на актуальність комунікативного принципу пунктуації. Обидва принципи в одному й тому самому синтаксичному відрізку можуть вступати в різні відношення, що, зрештою, призводить до пунктуаційних відхилень.

Узагальнивши усі наведені вище погляди щодо причин появи пунктуаційних помилок, зазначимо, що в електронних ЗМІ такими, на нашу думку, є низький або недостатній рівень пунктуаційної грамотності авторів та редакторів текстів, погане знання структури синтаксичних одиниць та їхнього морфологічного вираження, ігнорування авторами засвоєних пунктуаційних норм. До специфічних причин пунктуаційних помилок зараховуємо швидкий темп створення й обігу інформації в інтернеті, через що журналістам, які створюють тексти нашвидкуруч й прагнуть першими повідомити новину, часто бракує часу для критичного осмислення й ретельного редагування написаного.

#### **Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок.**

Підсумовуючи результати нашого дослідження, зазначимо, що правильне пунктуаційне оформлення журналістських текстів, зокрема в інтернет-виданнях, з одного боку, сприяє правильному розумінню цих текстів аудиторією, а з іншого – підвищує її власну мовну грамотність. Проте автори зазначених ЗМІ часто порушують пунктуаційні норми, допускаючи три основні групи помилок: відсутність потрібних розділових знаків, уживання таких знаків поза правилами, ненормативна заміна одного знака іншим. У ході наукового пошуку з'ясовано, що основними причинами цих відхилень є низький рівень знань синтаксису й пунктуації української мови в журналістів, недбале редагування матеріалів, брак часу на їх належне пунктуаційне оформлення. Пропонована розвідка не претендує на вичерпність й може бути продовжена в аспекті вивчення реалізації принципів пунктуації в електронних медіа.

#### **ЛІТЕРАТУРА**

1. Баранов М. Т. Работа над пунктуационными ошибками учащихся / М. Т. Баранов // Методика преподавания русского языка в школе : учебник для студентов высш. пед. учеб. заведений / М. Т. Баранов, Н. А. Ипполитова, Т. А. Ладыженская, М. Р. Львов ; под. ред. М. Т. Баранова. – М. : Издательский центр «Академия», 2000. – 368 с.

2. Бондаренко Т. Г. Пунктуаційні помилки як різновид комунікативного шуму / Т. Г. Бондаренко // Лінгвогеографія Черкащини : збірник матеріалів міжвузівської науково-практичної конференції. Умань, 25–26 травня 2000 р. / Редкол. : І. В. Кузь та інші. – К. : Знання, 2000. – С. 88–90.
3. Капельюшний А. О. Стилїстика й редагування : практичний словник-довідник журналіста. – Львів : ПАІС, 2002. – 576 с.
4. Ковальчук Н. П. Типологія пунктуаційних помилок та причини їх виникнення / Н. П. Ковальчук // Науковий потенціал світу – 2005 : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. Том 18. Філологія. Методика викладання мови та літератури. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2005. – С. 11–13.
5. Мариненко І. Види граматичних і пунктуаційних помилок на сторінках журналу «Український тиждень» / І. Мариненко // Стилї і текст : зб. наук. ст./ Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Інститут журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, 2011. – Вип. 12. – С. 104–114.
6. Мельничайко В. Я. Українська пунктуація. Пунктуаційні помилки // Українська мова. Письмовий екзамен. Як уникнути помилок / В. Я. Мельничайко. – Тернопіль : «Навчальна книга – Богдан», 1998. – 64 с. – Режим доступу : [http://skripnikmarina.ucoz.ua/news/ukrajinska\\_punktuacija\\_punktuacijni\\_pomilki/2012-03-31-43](http://skripnikmarina.ucoz.ua/news/ukrajinska_punktuacija_punktuacijni_pomilki/2012-03-31-43).
7. Наумчук М. М. Словник-довідник основних термінів і понять з методики української мови : навчально-методичний посібник / М. М. Наумчук, Л. П. Лушпинська. – Тернопіль : Астон, 2003. – 132 с.
8. Савченко І. С. Пунктуація сучасної української мови / І. С. Савченко. – Черкаси : «Відлуння-Плюс», 2008. – 152 с.
9. Текучев А. В. Методика русского языка в средней школе / А. В. Текучев. – М. : Просвещение, 1970. – 606 с.
10. Хакимова Е. М. О пунктуационных ошибках в текстах современных российских журналистов / Е. М. Хакимова // Вестник Челябинского государственного университета. № 24 (239). Филология. Искусствоведение. – Челябинск : Изд-во Челябинского государственного университета, 2011. – Вып. 57. – С. 274–276.

Одержано редакцією 15. 02. 2013 р.  
 Прийнято до публікації 17. 02. 2013 р.

**Елена Цапок**

#### ***Пунктуационные ошибки в интернет-изданиях***

*Статья посвящена проблеме нарушения пунктуационных норм в материалах отечественных интернет-изданий. Раскрыто понятие пунктуационная ошибка, подана классификация таких ошибок, описана их типология в печатных СМИ. В исследовании значительное внимание уделено анализу трех групп ошибок, зафиксированных в пунктуационном оформлении интернет-публикаций, – отсутствие нужных знаков препинаний, применения таких знаков вне правил, ненормативная замена одного знака другим. Все теоретические положения проиллюстрированы примерами, подобранными из украинских интернет-СМИ. На основе проведенного исследования определены причины нарушения пунктуационных норм в этих СМИ: низкий уровень пунктуационной грамотности авторов, плохое знание структуры синтаксических единиц и их морфологического выражения, игнорирования усвоенных пунктуационных норм, быстрые темпы создания публикаций.*

*Ключевые слова: интернет-издания, пунктуация, пунктуационная ошибка, пунктуационные нормы, знаки препинания.*

**Olena Tsapok**

#### ***Punctuation errors in the Internet editions***

*The article is devoted to a problem of violating the punctuation norms in the Ukrainian Internet editions. The concept of a punctuation mistake is revealed, classification of such mistakes is presented, their typology in printed media is described. In research a considerable attention is given to the analysis of three groups of the mistakes fixed in punctuation registration of Internet publications, – lack of necessary punctuation marks, the violating usage of such marks, substandard replacement of one mark with another. All theoretical provisions are illustrated with the examples which have been singled out in the Ukrainian Internet mass-media. On the basis of the research the causes of violating the punctuation norms in these mass media are defined: low level of punctuation literacy of the authors, bad knowledge of structure of syntactical units and their morphological expression, ignoring the acquired punctuation norms, high rates at creating the publications.*

*Key words: Internet edition, punctuation, punctuation mistake, punctuation norms, punctuation marks.*